

POLJE IN TRAVNIK

Na polju dozoreva krompir, koruza in pesa. Pospravili bomo krompir, ki letos ne kaže na slab pridelek, in ga dobro okletili, da ne bo trpel škode v štrambah. Preden začnemo vse povprek pospravljati, pomislimo, da je treba odbrati najboljše grme krompirja za seme. Pod vsakim grmičem za seme bi moralo biti najmanj 8-10 gomoljev, normalnih, za seme povprečno 60 do 100 dkg težkih. Takega krompirja bi morali nabrati najmanj 300 kg, kar bi zadostovalo za posaditev okoli 1000 m² zemljišča. S tem bomo vplivali na zdravje, rodovitnost in pa trpežnost krompirja. Isto velja tudi pri koruzi. Kdor si nabere z najboljših rastlin najboljše storže in gleda tudi na to, da bo nabral seme z rastlin z velikimi normalnimi storži, bo s tem neposredno vplival na rodovitnost. Pri navadnem odbiranju lepih storžev iz kupa se dogaja, da je iz takega semena veliko praznih, oziroma jalovih rastlin, ki moramo z njimi imeti delo, a na vse zadnje jih je treba porezati za krmo. S tem se posevek razredči in pridelek zelo zelo zmanjša. Kdor seje po krompirju ali koruzi ozimino, naj pridelke pospravi tako, da bo ozimina posejana najkasneje do 7. 10. Na Grmu sejejo ozimino do konca septembra in sicer strojno v vrstah 22 cm narazen. Ta redka setev pri posevku 150 kg semena na 1 ha nam omogoča, da se žita do zime dobro ukorenijo in obrastejo in zaradi te-

ga brez škode prezimijo. Vsa semena pred setvijo na trerju dobro očistimo in razkužimo. Naši kmetje sejejo zelo smetno žito in posledica je, da so naši pridelki majhni. Po okopavinah ni treba žitom gnojiti s hlevskim gnojem. Hlevski gnoj si prihranimo za okopavine in ga že v jeseni podorjemo. Pri preoranju njiv po koruzi, krompirju in pesi orjimo dovolj globoko, da ne bo mogel priti plevel na površje. Opustimo oranje na kraje in orjimo njive na razor ali na zlog. Repo še enkrat oplevemo in razredčimo. Pospravljanje koruze bo tudi v tem času prišlo.

Pri sedanjih važnosti pridelkov se izplača gnojiti na zimo z umetnimi gnojili, kolikor jih je mogoče dobiti. Skrbeti je treba, da zemlja ne opeša, kar bi se po vojni hudo maščevalo.

Ta mesec pokosimo tretjič nemško deteljo in strniščno deteljo. Opešani nemški detelji po košnji pognojimo z 300 kg rudninskega superfosfata in vsaj 150 kg kalijeve soli na 1 ha. Tako se korenine pred zimo okrepijo in na spomlad močno in zgodaj poženejo.

Kdor še ni otave pokosil, mora pobiti, da to opravi, dokler še traja toplo vreme. Po travnikih pasemo živimo, boljši otavič pustimo za polnjenje ensilaznih jam. Ob deževnem vremenu razvažajmo gnojnico po travnikih.

SADNI VRT

Urediti moramo sadne kleti. Korist sadjarstva zahteva, da čimdalj ohranimo namizno sadje. Sadje mora biti zato zrelo in skrbno obrano. Obrati ga moramo le ob jasnem, suhem vremenu. Moko sadje ne sme v klet. Za šrambo sadja je dober vsak prostor, ki je hladen in ki ima stalno okrog 5-10° C toplote. Najboljše so kleti, ki se dajo dobro zračiti. Šrambe za sadje morajo

biti temne, ne presuhe in ne vlažne. Zrak v njih mora biti čist.

Sadne šrambe moramo pobeliti in dobro izžveplati. V klet postavimo posodo z žerjavico, na katero vržemo žvepla, potem vrata dobro zapremo. Klet ostane 4-5 dni dobro zaprta, preden pride sadje vanjo. — Sadju so nevarne miši. Miši se obvarujemo tako, da obijemo policam noge z navzdol

obrnjeno pločevino. Tako opremljene police, če niso preblizu stene, so pred miši popolnoma varne.

Sadjarju vrže največ dohodkov prodaja svežega sadja, ako so tržne razmere le količikaj ugodne. Vendar v sedanjih razmerah moramo sadje predelati v razne trepžne izdelke. V prvi vrsti v suho sadje, očet in sadjevec ter paste in marmelade. Sadjevec izdelujemo v glavnem iz hrušk moštnic, nezrelih odpadkov, obtolčenih in slabo razvitih plodov. Sadje, ki se malo časa drži in sladko sadje razrežemo in posušimo. Iz sadnih tropin, črvicega in nagnilega sadja, sadnih olupkov napravimo prav izboren jesi. Jasno je, da moramo črvicevost in gnilobo plodov odstraniti.

Čas za bratav sadja ni mogoče povedati točno. Imamo mnogo sort, ki zore v presledkih od ranega poletja do zime. Pa tudi ena in ista sorta utegne ob različnih razmerah zoreti v zelo različnih dobah. Poletno sadje moramo brati nekaj dni preden popolnoma dozori na drevesu. Prezrelo poletno sadje se še manj časa drži in je manj okusno. Jesensko sadje obiramo, ko dobi pravo rumenkasto temeljno barvo. Pečke morajo biti temne barve in sadje se mora rado ločiti od drevesa. Zimsko sadje naj ostane čim dalje na drevesu.

Sadje obiramo na razne načine. Orehe in kostaže otrešamo. Otrešamo tudi sadje, katerega nameravamo predelati v sadjevec in kis. Otrešemo sadje v kratkih presledkih, sproti pobiramo, da se preveč ne obtolče, ko pada plod na že spodaj ležeči plod. Namizno sadje pa moramo obirati z roko ali z obiralnikom. Najhitreje in najprimernejše je obirati sadje z roko. Obrani sad mora biti popolnoma nepoškodovan, torej morajo biti tudi peclji čeli. Obirači sadja, ki stoje na lestvi, morajo imeti preko ram obešeno vrečo ali še boljše majhno košaro, obšito z vrečevino ali platnom in podloženo z otavo ali drugo mehko tvarino. Za prenos sadja so najbolj primerni koši, ki so proti dnu ozki. Koši morajo biti obšiti s platnom in podloženi z otavo. Za prenašanje in prevajanje so primerne tudi štiriovalne, s platnom obšite košare, opremljene z ročkami na obeh koncih. Voz za prevajanje mora biti na vzmeteh. Iz oddaljenih sadovnjakov prevajamo sadje na vozem košu. Koš obložimo s slamo. Sadje vložimo zvrhoma, nato nadevamo zopet slame, po dolgem položimo deske in jih dobro zategnemo z verigami. Na ta način moremo tudi najfinejše sadje prevajati in ga obvarovati poškodb. Manjše količine sadja prevajamo na vozovih le tesno vloženo v zaprte posode.

Sadje vlagamo na lese, z muho obrnjene navzdol. V shrambah postaja sadje čimdalje slajše, ker se škrob spreminja v sladkor, obenem pa pojema kislina. Meso postaja mehkejše, okusnost se veča in lepota se razvija.

Poletno obrezovanje špalirnega drevja

Po metodah Gaucherja (reci: Gošaja), Pekruna, Böttnerja in dr., zahteva obrezovanje špalirnega sadnega drevja mnogo temeljitega znanja. Omenjeni strokovnjaki so napisali debele knjige o tem. Mnogi slovenski sadjarji so tudi njihove nasvete upoštevali in obrezovali svoje sadovnjake po njihovih navodilih, vendar se niso vedno zadovoljili s pričakovanimi rezultati. Res je, da z obrezovanjem prislilimo drevo, da nam redno in bogato obrodí, a to samo takrat, če smo ga pravilno obrezali, t. j. če smo upoštevali pri tem delu najosnovnejša pravila obrezovanja.

Izmed vseh znanih metod obrezovanja špalirnega sadnega drevja se mi zdi še najbolj enostavna Lorettejeva, ki se tako naziva po njenem začetniku, profesorju na francoski akademiji za sadjarstvo Loretteju. Prepričan sem, da je Lorettejev način obrezovanja še najbolj enostaven in ga zato še prav posebno priporočam.

Drevo obrezujemo poleti in sicer šele tedaj, ko pojema račča, t. j. proti koncu julija, v avgustu ter do srede septembra, ko so poletni poganjki kot svinčnik debeli in začno na spodnjem koncu leseneti. Po starih obrezovalnih metodah smo poganjke že v maju pincirali, t. j. prikrajševali. S tem smo dosegli, da so iz prikrajšanih mladik kaj kmalu pognali stranski poganjki, ki jih je bilo treba čez nekaj tednov zopet pincirati in prav tako čez nekaj časa še v tretje. Pinciranje ni bilo konca ne kraja. Res, da smo dobili na ta način brez števila poganjkov, toda brez cvetnega popja in brez plodov.

Kot že navedeno, začnemo po Loretteju obrezovati špalirno drevje šele proti koncu julija in v avgustu. Poglavitno pri tem je, da poganjek pravočasno odrežemo. S tem prislilimo drevo, da uporabi vse svoje moči in sile za razvoj cvetnih popkov ter na ta način preprečimo nepotrebno izgubo drevesnih sokov. Vse odganjke svinčnikove debelosti, ki so pognali na eno ali več let starem lesu, prikrajšamo na 1—2 cm (t. j. pustimo 3—4 liste od listne rozete, ki se nahaja na začetku poganjka). Vsekakor pa pustimo krajša in daljša plodne vejice z nastavljenimi in razvitimi cvetnimi popki. Ako manjka na kakšnem odganjku listna rozeta, ga seveda prikrajšamo nad 3. listom. Nikakor pa ne smemo puščati 1—2 cm dolgih štrečjev brez listov, ker bi v prihodnjem letu ne mogli odgnati. Letošnjih poganjkov, ki so ognali iz lanske vodilnice za enkrat ne prikrajšamo. Šele konec avgusta odnosno do srede septembra jih prikrajšamo nad 7. ali 8. popkom, da se okrepijo spodnja ožesa. Pri zimskem obrezovanju pozno jeseni ali zgodaj spomladi prikrajšamo te mladike

ponovno na 3—4 popke. Vodilnice ostanejo vse leto nedotaknjene. Sele pozno jeseni ali spomladi jih prikrajšamo na primerno dolžino kot to delamo običajno pri zimskem obrezovanju. Ako bi vodilnic ne prikrajšali, bi spodnji popki ne pognali in veja bi ostala na tem mestu gola. Poudarjam ponovno, da smemo prikrajšati na 1—2 cm dolžine le tiste poganjke svinčnikove debelosti, ki so pognali na eno in večletnem lesu. Po tem načinu odpade skoraj vsako obrezovanje jeseni in poleti. Pozno jeseni odnosno zgodaj spomladi skrajšamo le vodilnice in na 3—4 popke one poganjke, ki smo jih v septembru skrajšali na 8 popkov. Odganjk-ov ne priporočam rezati s škarkami,

ampak z ostrim nožem — obrezačem. Rez naj bo povsem ravna, ker se takšna najprej zaceli.

Iz navedenega je razvidno, da je obrezovanje po Loretteju povsem lahko in enostavno. Pripominjam pa, da ne ustreza popolnoma pri močno rastočih sortah. Tu se priporoča raje pripogibati odnosno privezovati močno rastoče veje v vodoravno lego, ker zastanejo potem sokovi in se razvijejo po vsej dolžini poganjka cvetni popki in brstiči. Mladike pa smemo pripogibati šele od srede septembra dalje. Natančnejšega datuma za to opravilo ni mogoče navesti, ker zavisi od mnogih okoliščin, kakor: vremenskih prilik, zemlje, podlage, sorte itd.

Krompir čez zimo

Dandanes lahko mirno trdimo, da je krompir naš vsakdanji kruh in bi ne bilo prav, če bi nam ta božji dar zgulil in se uničil, ko mora toliko ljudi pogrešati najpotrebnejše hrane.

Tudi letos ni obrodil krompir tako kakor bi moral. Vzroki so prav različni, zato moramo toliko bolj skrbeti, da bomo krompir dobro ozimili. Pri nas shranjujejo krompir po večini le v kletih, čeprav bi bilo mnogo bolj primerno, da shranimo pretežno večino krompirja v zasipnice, o katerih se bomo pomenili prihodnjia. Za danes pa poglejmo kako ozimiti krompir v kleti, da nam bo ostal do spomladi zdrav in da ne bo izgubil preveč teže in hranilnih snovi.

Zavedati se moramo, da je krompirjev gomolj živo bitje, ki diha in pri tem razvija tudi toploto. Čim višja je toplota v kleti, tem več življenja razvijajo gomolji, pri tem se porabi mnogo škroba, ki se spreminja v sladkor, ki ga gomolj pri dihanju oddaja. Da izgublja gomolj tako težo in hranilne snovi, je jasno. Zato moramo skrbeti, da je v kleti vedno primerna toplota od 3—7° C. Prevelika toplota pa tudi pospešuje gnitje.

Klet pa ne sme biti premrzla. Krompir zmrzne že pri —2—3° C, in se ne more nič več popraviti. Na toplem se navadno omehta in zgnije. Tudi vlažne kleti ne moremo porabiti za krompirjeve shrambe.

Največ škode napravimo krompirju, ker ga nasujemo previsoko in se tako ogrejejo spodnje plasti ter se krompir vname. Krompir nasujemo le za 1 m visoko, le ako so gomolji popolnoma zdravi, dobro prebrani in dovolj suhi, so kupi lahko 1¼ do 1½ m visoki. Nikdar pa ne višji! Čim več krompirja je v kleti, tem bolj jo moramo zračiti. Zaradi zračenja tudi ne nasujemo krompirja kar po tleh, marveč na primeren oder, ki ga naredimo iz lat, tako da se more tudi od vzpodaj in s strani zračiti. Oder naj

bo odmaknjen od sten in dvignjen od tal vsaj za 15 cm. Če je klet velika in imamo v njej mnogo krompirja, postavimo navpično v kupe primerne dušnike, ki jih zbijemo iz lat, da se toplota in porabljeni zrak odvajati in se gomolji zračijo.

Čeprav nekateri trdijo, da krompirju ne sme primanjkovati svetlobe, je to popolnoma napačno. V mračni kleti krompir ne prične tako hitro odganjati, dočim v svetli odžene kali in postane zelen.

Še nekaj je zelo važno, kakšen krompir shranjujemo. Preden ozimim krompir, ga moramo skrbno prebrati. V klet spada samo zdrav, nič poškodovan krompir. Od miši obrizen, potolčen, presekan, od mokre gnilobe, bele ali rjave plesni in boleznih napaden krompir ne spada med zdravega.

Pred ozimitvijo krompir razgrnemo, da se dobro posuši in da odpade od njega prst. Sele nato ga skrbno znosimo v klet. Po krompirju ne smemo hoditi ali ga premetavati, da se ne obtolče.

V zaprtih zabojih, v sodih in vrečah krompirja ne hranimo, ker nima do spodnjih plastil zrak dostopa. Če že imamo primerne deske, jim izbijmo dno in s strani nekaj desk, ki jih nadomestimo z 1 ali 2 latama, da more zrak neovirano krožiti.

Ako bomo ozimovali krompir po zgornjih navodilih se nam ni bati, da bi nam preveč gnil. Seveda je odpornost proti gnilobi odvisna tudi od sorte, zrelosti in končno od vremena. Če opazimo gnilobo, preberimo krompir in ga potresimo z živim apnom.

Sir ostane dolgo svež, če ga pomočič v žitno žganje in ga zaviješ v krpo, ki si jo namočila z žganjem. Ponoviti moraš to vsake tri dni.

Steklenice s pivom, vinom, sodavico ostanejo hladne, če jih oviješ z mokrimi kroami in poslaviš na prepih.

ŽIVINOREJA

Letošnji pridelek krme je zelo majhen zaradi stalne suše na travnikih, zato moramo že sedaj računati, kako bomo shajali s krmo čez zimo. Pravilno varčevanje s senom, otavo, deteljo, ter temeljito izkoriščenje zelene krme in paše do pozne jeseni je najboljša pot. Krmimo čim dalj časa govedo s sočno zeleno krmo (otavo, deteljo, cimo), ki ji lahko primešamo nekaj zrezane slame, ter puščajmo živino na pašnik in pokošene ali zopet obrasle travnike do pozne jeseni. Paša je posebno važna za mlado živino in krave, ker si te živali utrdijo zdravje in zboljšajo tek. Primanjkljaj suhe krme in zeleno krmo bomo najbolje nadomestili z ensilažo — kisló krmo. V septembru in pa oktobru napolnimo ensilažne jame z zrezano zeleno koruzo, lucerno, zelenim otavičem, cimo pese, repe itd. Vsega tega bo v jeseni dovolj in bo veliko neizrabljenega, če ne bomo z njim polnili ensilažnih jam. V hlevu imejmo čez zimo le toliko živine, kolikor jo bomo lahko prerediti; vse nepotrebne živali prodajmo še pred zimo.

Svinje naj bodo čez dan vedno na paši — tekališču in naj dobivajo čim več zelene krme. Zimsko krmo (peso, krompir itd.) pa si na ta način prihranimo za pozno jesen, oziroma do nove spomladanske krme. Proti koncu septembra zapremo v hlev za pitanje določene komade, in jih začnemo stopnjevano obilneje krmiti, spočetka z različno, pozneje pa s samo pitovno krmo.

Letošnje jarečke in petelinčke redno pregledujmo in izločimo, kar ni za plemo. — Redno je treba zasledovati nesnost, pri tem pa ne smemo gledati samo na število, ampak tudi na težo jajc in čas nesnosti. Zato glejmo, da si vzgajimo dobre zimske nesnice, ker so pozimi znežena jajca največ vredna — najdražja. Sedaj je najprimernejši čas za vlaganje — konserviranje jajc v garantolu, vodenem steklu, apneni vodi, za krajšo dobo tudi v pepetu ali celo v žitu. Ta vložena jajca nam prav pridejo za poznejšo domačo uporabo, ko je nesnost slaba.

S čebelarji je letos prav različno. Na splošno je bila letina in vreme za pašo ugodno; rastlinstvo je v splošnem dobro medilo. Škoda le, da marsikje čebele niso mogle naše izkoristiti, ker je bil prevoz v pašo več ali manj nemogoč. Letos je v gotovih predelih dobro medila hoja. V normalnih razmerah bi bili čebelarji v ljubljanski pokrajini pridelali prav znatne množine hojeverca medu, ki bi bil posebno v sedanih časih dobrodošel. Oni čebelarji, ki imajo čebele v območju hojevih gozdov, so dobro odrezali, a če ajdovega donosa ne bo,

bodo morali vsaj del hojeverca za zimsko zalogo nadomestiti s sladkorjem. Čebelarji pa, katerih čebele hoje niso dosegle, so pa na slabšem, zlasti tam, kjer je suša škodovala rastlinstvu. Posebno se čuje, da je na suši trpela tudi ajda, ki je kmalu dopolndne kar ovenela in čebele na nji niso dobile nič. Kaže torej, da je z ajdovo pašo bolj slabo in je vprašanje, ali so kje čebele v ajdi nabrale celotno zimsko zalogo. Spet bo treba seči po sladkorju — oziroma melitozi. Merodajni krogi so glede sladkorja potrebno ukrenili; upajamo, da bodo čebelarji rešili čez zimo plemenjake, ki so jih namenili za prihodnje leto.

Domači kunci v septembru

V septembru se začno domači kuncí golliti. Poletna dlaka jim izpada, a raste jim nova, zimska. V času goljenja moramo živali dobro in zadostno krmiti. Menjavo dlake pospešimo, če damo kuncem med mehko zamešano brano laneno seme. Rast nove dlake pospešimo tudi na ta način, da kunce v tem času večkrat temeljito skrtajmo. S tem odstranimo odmrlo dlako in poživimo delovanje krvnih žilic. Golečih se samc ne pripuščajmo, ker nam sicer skote šibke in zanikrne mladiče. Starim živalim priščipnimo z ostrimi kleščami predolge kremplje na nogah. Samce in samec, ki jih ne nameravamo več obdržati za plemo, optajmo in zakoljimo. Mladiče ločimo po spolu in namestimo v posamezne kletke. Kdor namerava kupiti plemenske živali, naj to stori zdaj, ko imajo kucerejci največjo izbiro in so tudi živali cenejše. Plemenske kunce kupuj le pri resnih in priznanih rejcih! Izmed mnogih kunčjih pasem so še najbolj priporočljive gospodarske živali, ki hitro rasto ter imajo gost kožuh in dosti mesa, kot so n. pr. ovniči, orjaki, dunajski modri in angorci, ki dajejo povrhu še dragoceno volno. Vedno pa gojimo le čistokrvne živali!

Vsaj enkrat na teden temeljito očistimo kunčnico. Tudi skrbimo, da imajo kuncí vedno dobro in zdravo suho seno v jaslih. Seveda bomo še vedno krmili kunce pretožno s svežim zeleniem. Mlada deteljica, trava, plevel, razni odpadki z vrta so zdaj poglavitna njih hrana. Odpadlo in črvido sadje je prava polastica za kunce, prav tako tudi listje sončnice, topinabura in javlanove vejice, ki jih naberemo pri obrezovanju žagalnega drevja. Večkrat jim tudi položimo v kletko bukove, vrbove, tonolove ali leščave vejice, ki jih kuncí temeljito ogoljajo ter si na njih brusijo svoje zobe,